

Ministrstvo za naravne vire in prostor

Dunajska cesta 48
1000 LJUBLJANA

gp.mnvp@gov.si

Številka MNVP: 007-219/2025/1

Datum: 25. 11. 2025

Številka: 42/2025

ZADEVA: Strokovne pripombe in predlogi Društva arhitektov Ljubljana na osnutek Krajinske politike Slovenije

Spoštovani!

Društvo arhitektov Ljubljana (v nadaljevanju DAL) kot nevladna organizacija v javnem interesu na področju urejanja prostora, kulture in izobraževanja, v postopku javne razgrnitve predloga Krajinske politike Slovenije posreduje naslednje pripombe in predloge.

Zavedamo se nujnosti celovitega pristopa h krajini kot skupni dobrini, ki bistveno vpliva na kakovost bivalnega okolja, podnebno odpornost ter prostorski in gospodarski razvoj. Predlog Krajinske politike, ki ste ga pripravili na Ministrstvu za naravne vire in prostor (v nadaljevanju ministrstvo), pozdravljamo kot pomemben korak k sistemski obravnavi krajine. Hkrati pa menimo, da nekatere določbe zahtevajo natančnejše oblikovanje, zlasti tam, kjer bi **lahko v praksi vodile v neupravičeno oženje interdisciplinarnega pristopa pri urejanju odprtega prostora in mestne krajine**. Ob tem poudarjamo, da se obravnava krajine in odprtega prostora vsebinsko umešča v okvir veljavne Arhitekturne politike Slovenije, ki arhitekturo razume kot celostno skrb za grajeni in odprti prostor. Pri pripravi Krajinske politike se nam zato zdi pomembno, da je ta dokument z arhitekturno politiko ter z obstoječimi krovnimi prostorskimi in razvojnimi dokumenti razumljen kot medsebojno usklajen del istega strateškega sistema, ne kot od njih ločena ali vzporedna politika. V tem smislu je Krajinska politika priložnost, da nekatere vidike krajine in odprtega prostora dodatno poudari in razvije, ob tem pa ostaja vsebinsko in sistemsko v soglasju z veljavno arhitekturno politiko ter skladna z Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2050 in Strategijo razvoja Slovenije 2030.

Krajina je po svojem pomenu širši pojem, ki presega izključno grajeni prostor in zajema preplet naravnih procesov, rabe tal, kulturnih prvin ter poselitvenih vzorcev – od pretežno naravnih do izrazito urbanih krajin. Kot takšna se vsebinsko razteza čez polje arhitekture in krajinske arhitekture ter se neposredno dotika kmetijstva, gozdarstva, vodarstva, varstva narave in kulturne dediščine ter drugih področij. Prav zaradi te razsežnosti je še toliko pomembnejše, da je Krajinska politika zasnovana izrazito interdisciplinarno in da ne vzpostavlja ekskluzivnega poklicnega področja ene same stroke, temveč okvir sodelovanja različnih strok in politik v skupnem prostoru.

1. Interdisciplinarnost urejanja krajine in odprtega prostora

Krajinska politika na več mestih izpostavlja krajinsko arhitekturo in krajinsko-arhitekturne standarde, manj pa je izrecno poudarjena vloga arhitektov, urbanistov, gradbenikov in drugih inženirskih strok pri urejanju odprtega prostora in mestne krajine.

Predlog: Prosimo, da se v uvodnih delih in pri opredelitvi ciljev in ukrepov jasno zapiše, da je urejanje krajine – zlasti mestne krajine in odprtega prostora v naseljih – interdisciplinarna naloga, pri kateri enakovredno sodelujejo arhitekti, krajinski arhitekti, urbanisti, gradbeni inženirji, prometni inženirji in druge relevantne stroke. Hkrati predlagamo, da se izrecno doda, da Krajinska politika ne uvaja novih poklicnih monopolov, temveč krepi sodelovanje obstoječih reguliranih poklicev v okviru pristojnosti Zbornice za arhitekturo in prostor (v nadaljevanju ZAPS) in Inženirske zbornice Slovenije (v nadaljevanju IZS).

2. Cilj št. 4 – »uveljavljeni mednarodni standardi krajinsko-arhitekturnega projektiranja«

V delu, kjer se predvideva sprejem »uveljavljenih mednarodnih standardov na področju krajinsko-arhitekturnega projektiranja kot obveznih standardov«, je **formulacija preozka in vezana le na eno stroko**. Takšen zapis lahko v praksi pomeni, da se mednarodni standardi krajinskega projektiranja postavijo kot nadrejeni normativ za vse ureditve odprtega prostora, ne glede na to, ali jih načrtujejo arhitekti, urbanisti ali krajinski arhitekti. To **ni skladno z realnim potekom prostorskega načrtovanja in projektiranja ter z obstoječim sistemom reguliranih poklicev**.

Predlog: Predlagamo, da se **ukrep preoblikuje tako, da obsega sklop mednarodnih in nacionalnih standardov za načrtovanje krajine, ki vključujejo arhitekturne, urbanistične in krajinsko-arhitekturne vidike**. Možna orientacijska formulacija: »sprejeti uveljavljene mednarodne in nacionalne standarde za načrtovanje in projektiranje krajine (vključno z arhitekturnimi, urbanističnimi in krajinsko-arhitekturnimi standardi) kot obvezne standarde, usklajene s pristojnostmi reguliranih poklicev in z vlogo ZAPS in IZS.« Predlagamo obenem tudi dopolnitev, da sprejem teh standardov ne posega v pristojnosti drugih reguliranih poklicev in se uporablja tako, da spodbuja interdisciplinarno načrtovanje krajine in odprtega prostora.

3. Gradbena zakonodaja in »obvezni načrti krajinske arhitekture« (poglavje 3.2.3)

Podpiramo namero, da se v gradbeni zakonodaji bolj jasno uredi projektiranje javnih površin ter kakovostno načrtovanje odprtega prostora. Vendar **formulacija, ki predvideva opredelitev posegov, »za katere je obvezen načrt krajinske arhitekture«, vzpostavlja de facto poklicno ekskluzivnost nad pomembnim delom odprtega prostora**.

V praksi so javni prostori v naseljih rezultat usklajenega delovanja arhitektov, krajinskih arhitektov, urbanistov, prometnih in komunalnih inženirjev itd., vodilni projektant pa je lahko arhitekt ali krajinski arhitekt, odvisno od narave posega.

Predlog: Predlagamo, da se namesto pojma »obvezen načrt krajinske arhitekture« uvede strokovno nevtralen pojem (npr. »načrt odprtega prostora« ali »načrt krajine in javnih površin«), pri čemer se **v gradbeni zakonodaji jasno določi, da projektno dokumentacijo za urejanje javnih površin pripravlja interdisciplinarni projektantski tim, vodilni projektant pa je arhitekt ali krajinski arhitekt (oz. drug ustrezno licenciran projektant), skladno z obstoječimi licencami in pristojnostmi ZAPS in IZS**. S tem se doseže cilj – obvezna, strokovna projektna dokumentacija za javne površine – brez uvedbe poklicnega monopola nad odprtim prostorom.

4. Vloga ZAPS in IZS ter razmerje do Krajinske politike (poglavje 3.1.1)

Pozdravljamo, da dokument prepoznava vlogo zbornic (ZAPS in IZS) pri zagotavljanju strokovne usposobljenosti, etike in kakovosti projektov, s katerimi se posega v krajino.

Predlog: Predlagamo, da se besedilo dopolni z izrecno navedbo, da se Krajinska politika pri razdelitvi odgovornosti in nalog pri načrtovanju in projektiranju krajine opira na obstoječi sistem reguliranih poklicev in licenc (ZAPS, IZS) ter ga ne spreminja, temveč usmerja k večji kakovosti in interdisciplinarnemu sodelovanju. Takšen zapis bi preprečil morebitne dvome o tem, ali Krajinska politika uvaja nova razmerja med reguliranimi poklici.

5. Mestna krajina in odprti prostor v naseljih (poglavje 3.2.6)

Pozdravljamo poudarek na mestni krajini, zeleni infrastrukturi in drevesih kot ključnih elementih blaženja podnebnih sprememb in izboljševanja bivalnega okolja. Menimo pa, da je v tem poglavju premalo prepoznan arhitekturni in urbanistični vidik mestne krajine (gostota, tipologija in višina pozidave, prostorske sekvence, javni prostori med stavbami).

Predlog: Predlagamo dopolnitev poglavja z jasnim priznanjem vloge arhitektov in urbanistov pri oblikovanju mestne krajine, npr.: »**Mestna krajina je rezultat usklajenega delovanja urbanistov, arhitektov, krajinskih arhitektov, prometnih inženirjev, vodarjev in drugih strok, zato je pri načrtovanju in upravljanju mestne krajine nujen interdisciplinaren pristop.**« Dodatno predlagamo, da se med ukrepe doda spodbujanje javnih, anonimnih, interdisciplinarnih natečajev za pomembne ureditve javnih površin in odprtega prostora, kot ključnega orodja za dvig prostorske in krajinske kakovosti.

6. Ozaveščanje, strokovna društva in nevladne organizacije (poglavje 3.4)

V delu, ki se nanaša na ozaveščanje in razvoj stroke, dokument izrecno poudari vlogo Društva krajinskih arhitektov Slovenije, njihov Mesec krajinske arhitekture in druge projekte. To vlogo ocenjujemo kot pomembno in legitimno. Vendar menimo, da bi bilo potrebno **bolj uravnoteženo in enakovredno izpostaviti tudi druga strokovna društva arhitektov, urbanistov in prostorskih načrtovalcev** ter njihove programe (razstave, javne debate, nagrade za arhitekturo in prostor), ki prav tako pomembno prispevajo k dvigu prostorske in krajinske kulture.

Predlog: Predlagamo dopolnitev besedila tako, da se poleg DKAS izrecno navedejo tudi strokovna društva arhitektov, urbanistov in prostorskih načrtovalcev, inženirjev kot npr. ZDAS, DAL, DUPPS, ZDGITS, SIZ ter ostale nevladne organizacije na področju prostora, kot ključni partnerji pri ozaveščanju širše javnosti o krajini in prostoru. Na ta način bo jasno, da **krajinsko politiko soustvarja in uresničuje širok krog strok in organizacij, ne zgolj ena.**

7. Stalno poklicno usposabljanje in krajinske vsebine (poglavje 3.4.2)

Podpiramo vključevanje krajinskih vsebin v stalno poklicno usposabljanje. Vendar se predlagani ukrep trenutno nanaša predvsem na projektante s področja krajinske arhitekture, čeprav je **za kakovostno urejanje krajine enako pomembno, da krajinske vsebine dobro razumejo tudi arhitekti, urbanisti, gradbeni in prometni inženirji** itd.

Predlog: Predlagamo, da se ukrep razširi tako, da poudari: »**povečanje obsega krajinskih vsebin v stalnem poklicnem usposabljanju vseh prostorskih poklicev pod okriljem ZAPS in IZS** (arhitektura, urbanizem, krajinska arhitektura, gradbeništvo, prometno in komunalno inženirstvo ipd.), **ne zgolj projektantov s področja krajinske arhitekture.**« S tem bo Krajinska politika dejansko spodbujala interdisciplinarno razumevanje krajine pri vseh ključnih deležnikih.

8. Vloga službe za krajino in CPVO/PVO

Razumemo in podpiramo potrebo po okrepitvi državne strokovne službe za krajino ter njeno aktivno vlogo pri spremljanju stanja krajine in vključevanju krajinskih vidikov v postopke CPVO/PVO ter prostorskega načrtovanja.

Hkrati pa opozarjamo, da mora biti vloga te službe jasno opredeljena, da ne bi prihajalo do podvajanja pristojnosti in dodatnega zapletanja in podaljševanja postopkov CPVO/PVO ter prostorskega načrtovanja. Obenem menimo, da mora biti taka služba že po svoji sestavi in načinu dela interdisciplinarna ter zastopati različne prostorske stroke (arhitekturo, krajinsko arhitekturo, urbanizem, gradbeništvo, varstvo narave, kulturno dediščino ipd.). Njena temeljna vloga ne bi smela biti nadzorna in predvsem omejevalna, saj se je takšen pristop v obstoječem sistemu kot celoti izkazal za neučinkovitega; služba za krajino naj bo razumljena predvsem kot poskus razvojno naravnane, konstruktivne in kreativne prakse, ki skupaj z drugimi deležniki aktivno soustvarja kakovostne prostorske rešitve.

Predlog: Predlagamo, da se dopolni besedilo v smeri, da služba za krajino deluje kot interdisciplinarna, predvsem koordinativna in strokovno podporna služba, v tesnem sodelovanju z obstoječimi nosilci urejanja prostora in resornimi organi, na način, ki ne podvaja njihovih pristojnosti, ne uvaža dodatnih nadzornih stopenj in ne podaljšuje postopkov, temveč prispeva k večji kakovosti, preglednosti in razvojni naravnosti praks CPVO/PVO in prostorskega načrtovanja.

Sklepno želimo še enkrat poudariti, da Društvo arhitektov Ljubljana podpira osnovna izhodišča in cilje Krajinske politike, zlasti poudarek na krajini kot enem izmed temeljev zagotavljanja kakovosti bivalnega okolja in podnebne odpornosti. **Naše pripombe so usmerjene v to, da se pri uresničevanju teh ciljev ohrani in jasno utrdi interdisciplinarni značaj urejanja prostora ter enakovredna vloga arhitektov, krajinskih arhitektov, urbanistov, gradbenikov, prostorskih načrtovalcev in drugih strok.**

Obenem moramo pri tako pomembnem strateškem dokumentu opozoriti, da bi morale biti **vključevanje strokovne in širše javnosti izrazitejše**. Objava na portalu eDemokracija je nujen, ne pa zadosten korak. Pričakujemo, da bo ministrstvo zagotovilo tudi dodatne oblike razprave in predstavitve – javne predstavitve, strokovne posvete in tematske delavnice – v katere bodo sistematično vključena strokovne organizacije in NVO s področja arhitekture, krajinske arhitekture, urbanizma in urejanja prostora itd. Le na ta način bo Krajinska politika dobila polno strokovno podporo in legitimnost, ki ju tak dokument potrebuje.

Vnaprej se vam najlepše zahvaljujemo za konstruktivno sodelovanje in vas lepo pozdravljamo,

v imenu Društva arhitektov Ljubljana

Gašper Skalar, mag. inž. arh.
predsednik

Poslano:

- Ministrstvo za naravne vire in prostor, po elektronski pošti,
- Arhiv, DAL.

V vednost:

- Slovenska inženirska zveza,
- Zveza društev arhitektov Slovenije,
- Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije,
- Inženirska zbornica Slovenije.